

A budapesti magyar Pázmány Péter
Tudományegyetem tekintetes Jog- és
Államtudományi Karához

intézett bírálatos jelentése

dr. Navratil Ákos

egyetemi ny. r. tanárnak,
mint I. bírálónak

dr. Takács György pénzügyminiszteri miniszteri tanácsosnak magántanári képesítés elnyerése céljából benyújtott folyamodványához mellékelt irodalmi munkálatairól.

Tekintetes Jog- és Államtudományi Kar!

Dr. Takács György pénzügyminiszteri tanácsos kérvényét, melyben nevezett az iránt folyamodik, hogy Karunk őt a *magyar pénzügyi jog* című tárgy köréből magántanárrá képesítse, a tekintetes Kar a beadott irodalmi munkásság megbírálása céljából mint első bírálónak tisztelettel alulírott-nak adta ki. Feladatomban a következőkben igyekszem eleget tenni.

A folyamodó úrnak kérvényéhez mellékelt irodalmi munkásságát a munkák megjelenésének időbeli sorrendjében a következő:

1. *Az adómorál. Kísérlet az adóerkölcs társadalmi, történelmi és politikai alapjainak meghatározására.* Budapest. Franklin-Társulat bizománya, 1929. (Magyar Jogászegyleti Értekezések. Új folyam. XX. kötet. 99. füzet. 1929. január hó.) 35—113. oldal.

2. *Adókédeks.* I—II. kötet. Budapest, 1929. A II. kötet 1930. Grill Károly könyvkiadóvállalata. (Az utolsó évtized Közigazgatási Jogszabályai. Szerkeszti: dr. Térffy Gyula.) XVI + 704 és VIII + 886 oldal.

3. *A magyar egyházi adójog alapelvei.* Budapest. Franklin-Társulat, 1931. (Magyar Jogászegyleti Értekezések. Új folyam. XXII. kötet. 122. füzet. 1931. április hó.) 281—312. oldal.

4. *Az olasz adórendszer és a fasiszta adóreform.* Eggenberger-féle könyvkereskedés. Rényi Károly. Budapest, 1932. (A Pénzügyi Fogalmazói Kar Könyvtára: III. kötet.) 71 oldal.

5. *A székesfővárosi községi közterhek jogszabályai. Községi adók, illetékek és díjak.* Szerkesztették: dr. Homolyai Rezső székesfővárosi tanácsjegyző és dr. Takács György m. kir. pénzügyi fogalmazó. Előszóval ellátta: dr. Lamotte Károly székesfővárosi tanácsnok. A Székesfővárosi Községi Közterhek Jogszabályai Kiadóhivatala. Budapest, VI., Podmaniczky-utca 37. 1933. 539 oldal.

6. *Adalékok a magyar közületi pénzügyek irodalmához.* Budapest, 1935. (A Pénzügyi Fogalmazói Kar Könyvtára. V. kötet.) 87 oldal.

7. *Rendszeres magyar pénzügyi jog.* Budapest, 1936. Grill Károly könyvkiadóvállalata. VI + 539 oldal.

8. *A korlátolt felelősségű társaságok illetékkötelezettsége.* 1938. Fővárosi Könyvkiadó K. F. T. 93 oldal.

9. *Az adójog kézikönyve.* Második kiadás. Budapest, 1941. Grill Károly könyvkiadóvállalata. XII + 844 oldal.

10. *Adó- és illetékjogi elévülés.* Budapest, 1941. Politzer Zsigmond és Fia kiadása. 180 oldal.

11. *Üzleti könyvek és lapok illetékei.* Várady Szakmáry Károly pénzügyi és bírósági könyvszakértő, hites könyvvizsgáló és Zirczy István pénzügyi könyvszakértő közreműködésével. Budapest, 1942. 164 oldal.

12. *Adók és illetékek lexikona.* Grill Károly könyvkiadóvállalata. 1943. XII + 690 oldal.

13. *Az egyházközségi és hitközségi adózás.* Írta dr. Takács György pénzügyi s. titkár, Volosznovich Zoltán pü. min. titkár, közig. bírós. tanács-

jegyző, dr. Kerecsy Jenő állpt. tanácsos és ifj. dr. Vas Imre ügyvéd. Orion Irodalmi Vállalat. Budapest, VI., Podmaniczky-utca 37. Évszám nélkül. 280 + 116 oldal.

14. *A forgalmi adóváltások.* I. kötet: *Kereskedelmi és ipari cikkek váltásgkulcsai a vámtarifatételek sorrendjében.* II. kötet: *Jogszabályok az 500/1942. P. M. számú rendelethez fűzött magyarázatokkal.* Összeállította: dr. vitéz Berzsényi László miniszteri osztálytanácsos, a m. kir. Közigazgatási Bíróság elnöki titkára és dr. Takács György pénzügyi titkár. Előszóval ellátta: dr. Biró Balázs, a m. kir. Közigazgatási Bíróság tanácselnöke. A szerzők kiadása. Kiadóhivatal: Budapest, VI., Podmaniczky-utca 37. X + 733 és XVI + 626 oldal. Évszám nélkül.

Ebből a számra nézve sem csekély és az egyes munkák terjedelmét tekintve is figyelemreméltó irodalmi munkásságból az *adómorállal*, a *magyar egyházi jog alapelveivel*, az *olasz adórendszerrel és a fasiszta adó-reformmal*, valamint az *adó- és illetékjogi elévüléssel foglalkozó* művek emelkednek ki különösen mint olyanok, melyekben a szerző nemcsak lételes rendelkezéseket ismertet, hanem az előadottakat magyarázva és rendszerezve a pénzügyi tudomány magasabb régióiba is felemelkedik. Megkoronázza ilyen természetű munkásságát az irodalmi művek felsorolásában 7. szám alatt említett *Rendszeres magyar pénzügyi jog* című műve. Szempontunkból ez mindenesetre szerzőnek a főmunkája. Bírálatomban is különösen erre a könyvre és az előtte éppen említett tudományosabb jellegű dolgozatokra fogok kiterjeszkedni. De értékes munkákkal szaporította a szerző a magyar pénzügyi jog irodalmát azokkal a jegyzetekkel, illetve magyarázatokkal kísért összeállításokkal is, melyekben csak a lételes joganyagot tárja az olvasó elé. Különösen két ilyen munkáját emelném ki. Ezek a 2. szám alatt említett kétkötetes *Adókódex*, mely a Téryfy szerkesztette közigazgatási jogszabálygyűjteményekben jelent meg, aztán a 9. szám alatt felsorolt *Az adójog kézikönyve* című kötet. Külön említem meg ezek mellett az *Adók és illetékek lexikona* című könyvet, mely vezérszók alatt, lexikális formában ismerteti a pénzügyi igazgatás terén elénk tűnő jelenségeket és így magyarázza az ott felmerülő fogalmakat. A dolgozatok fenti felsorolásában ezt a munkát a 12. szám alatt említettem. Három nagyobb olyan munkánál, melyeknek mindegyike a magyar lételes pénzügyi jog egy-egy részterületének az anyagát ismerteti, a szerző munkatársakkal dolgozott. Ezek a felsorolásban 5. szám alatt említett munka, mely *a magyar községi háztartás adóügyét, illetékeit és díjait ismerteti*, továbbá az *egyházközségi és hitközségi adózásról* szóló mű, mely a fenti felsorolásban a 13. szám alatt szerepel, és végül a *forgalmi adóváltásról* szóló kétkötetes, fentebb 14. szám alatt említett, hatalmas munka. Ezek mindegyikében igen sok az, ami a folyamodó tollából eredt és az ő szellemi sajátja.

A folyamodó *Az adómorál* című, első, szép dolgozatában bevezetéképen az adómorál eszméjét fejtegeti. Szívesen egyetérték vele abban, amit mond, hogy t. i. „az adómorál ezidőszert a nemzeti társadalom normája”, mert „nemcsak a közteher-szolgáltatásban érvényesül, hanem annak megszerzésében és felhasználásában is“ (43. oldal). Nagyon jól van megírva a dolgozat második része (47—97. oldalak), melyben a szerző *Az adómorál történeti távlata* címmel adótörténetet ad, az adózás történeti fejlődését vizsgálva benne, de tekintettel mindig ennek a nagyon fontos pénzügyi intézménynek az erkölcsi oldalára. A dolgozat harmadik része (97—113. oldal) *Az adómorál politikája* címmel a helyes adóztatás alapelveit ismerteti. A szerző ebben a részben is jól látja meg a megoldandó kérdést és azt helyesen fejti meg. Dícsérettel adózhatunk a szerzőnek, hogy mindjárt első mun-

kájában, mellyel mint a magyar pénzügyi jog munkása a nyilvánosság elé lépett, a pénzügyi életnek egy olyan alapvető problémájához nyúlt hozzá, minő az adómorál kérdése. Már ezzel a munkájával megmutatta, hogy olyanvalakit nyert benne a pénzügyi jogtudomány, akitől még sok szép alkotást várhat ez a szakma.

Ugyancsak a Magyar Jogászegylet pénzügyi jogi szakosztályában került előadásra a folyamodonak *A magyar egyházi adójog alapelvei* című dolgozata, mely az egyházi adózás nem könnyű kérdéseivel foglalkozik és törvényjavaslat-tervezetet is tartalmaz, amint a szerző kifejezi magát, a hitközségi adózásról. A „hitközség“ szó ugyanis, mint tágabbkörű fogalmat megjelölő kifejezés szerinte magában foglalja az „egyházközséget“ is; de megfordítva ez nem áll: az „egyházközség“ kifejezés ugyanis egyenesen kizárja azt, amit közönségesen „hitközség“ alatt szoktunk érteni. Ez a dolgozat is világos fővel van megírva és igen élvezetes olvasmányt nyújt.

Ehhez a munkához kapcsolódik az az inkább tételes jogszabály-anyagot ismertető gyűjtemény, melyet már fentebb említettem és amelyet a folyamodó úr „*Az egyházközségi és hitközségi adózás*“ címmel három társ-szerzőjével együtt készített. Ebben az előszó szerint a *Bevezető részt* és az *Általános tanokat*, nemkülönben azt a részt, mely a *világi közigazgatásról* szól az *egyházi adózásban*, továbbá az idevonatkozó *pénzügyi általános szabályokat*, nemkülönben a *párberről* szóló fejezetet — ezek a könyv jelentős részét (1—101. és 123—128. oldalak) teszik ki — ő írta. Ez a munka is nagy szorgalommal, nagy tudással és hozzáértéssel megírt dolgozat.

Az *olasz adórendszerrel* és ezzel együtt a *fasiszta adóreformmal* a folyamodó olaszországi tanulmányútja alkalmával ismerkedett meg közelebbről. Idevonatkozó kutatásainak eredménye az a 71 oldalnyi szép füzet, melyben az olasz adónemekről szólva a fasiszta adóreform képét adja, majd pedig az így megreformált pénzügyi közigazgatási szervezet vázlatát is nyújtja. Ennek a szép tanulmánynak a legjelentősebb részét azonban az V. fejezet tartalmazza, mely az *adóbevételek pénzügyi fontossága* cím alatt az olasz adóztatást sokféle vonatkozásban a magyar adóztatással állítja szembe. Így adja az adóbevételek viszonyát az állami összes bevételhez, szembeállítja Magyarországot és Olaszországot adóbevételeit, adja Magyarországot adóbevételeit olasz csoportosítás szerint, aztán Olaszország és hazánk adó-kategóriáit ismerteti az összes adóbevételhez viszonyított százalékszámokban, majd szembeállítja Magyarországot és Olaszországot egyenes adóbevételeit, bemutatja az olvasónak az egyenes adónemek arányát nálunk és Olaszországban, szól az olasz forgalmi adóbevételről és szembeállítja ezt a miénkkel, mindig megemlékezvén mindkét országban az egyes forgalmi adónemek viszonylagos arányáról is. Ugyanígy tárgyalja aztán a két említett országra vonatkozólag a fogyasztási adókat és a jövedékeket. A dolgozat utolsó fejezete az *olasz pénzügyi politikáról* szól. Itt főleg a belső államadósságok fejlődésével foglalkozik. A nem csekély fáradsággal megírt egész munka során a szerző az összehasonlító pénzügyi jogtudomány mesterének mutatkozik.

De mestere a folyamodó a pénzügyi jog egyik legnehezebb részének, az illetékjognak is. Szépen bizonyítja ezt az *Adó- és illetékjogi elévülés* című munkája, mely értékes elméleti alapvetés után egyes törvényeinket áttekintve történelmileg is tárgyalja a könyv címében felvetett kérdést, hogy aztán előbb az egyenes adók, majd a forgalmi adók és az illetékek kivethetésének, illetve kiszabhatásának elévülésével és ezután a fogyasztási adók és jövedékek beszedhetésének elévülésével foglalkozzék. A szerző aztán a közadók módjára behajtandó követelések kivethetésének az elévülését tárgyalja, majd a behajtási jog elévüléséről, az elévülés félbeszakadásáról,

az elévülés szüneteléséről beszél. Éppen ilyen jól megírt fejezetei a könyvnek azok, amelyek az elévülésről egyetemlegesség és kezesség esetén, majd az elévülési kifogásról, a visszatérítési igény elévüléséről és a büntelhetőség elévüléséről szólnak. A könyv utolsó fejezete nem kevésbé világosan és jól magyarázva a hatásköröket és az elévített közadókért való felelősség kérdését tárgyalja. Mindezt olyan tökéletes formában és annyira kimerítően, ahogy ezt csak olyantól várhatjuk, aki annyira hivatott művelője a pénzügyi jog tudományának, mint a folyamodó.

E szép munka kapcsán említem meg a szerzőnek másik két szép dolgozatát is, melyeknek tárgya szintén az illetéki jog köréből való. Ezek egyike a *korlátolt felelősségű társaságok illetékkötelezettségéről* szól, a másik az *üzleti könyvek és lapok illetékeivel* foglalkozik. Az elsőt ezek közül a munkák felsorolásánál a 8., a másodikat a 11. szám alatt már említettem. Törvénytárgyak ezek a szó legjobb értelmében. A pénzügyi gyakorlat mind a kettőt rendkívül hasznos útmutató gyanánt kezelheti. E két említett munka közül az elsőt a folyamodó maga egyedül írta. Hogy mennyi az ő szellemi tulajdona a másikban, magából a könyvből nem tűnik ki. Ezt két társszerzőjével együtt készítette. De abból, hogy a címlapon az ő neve áll elől, arra következtethetünk, hogy az oroszlanrész ebben a munkában is az övé.

A lekintetes Kar elé terjesztett e véleményes jelentésemben elém tűzött cél szempontjából, tehát abból a célból, hogy a folyamodó tudományos egyéniségéről irodalmi munkássága alapján hű képet adjak, különösen a *Rendszeres magyar pénzügyi jog* című munka jön számba, melyet az irodalmi dolgozatok fenti jegyzékében 7. szám alatt említettem. Ez a VI + 539 oldalnyi könyv mutatja meg leginkább, hogy a folyamodó mennyire hivatott művelője szaktárgyának. Ez a szép munka az *alappvető tanokat* tárgyaló bevezető rész után, mely már magamagában is meggyőzi az olvasót a szerzőnek általános jogászai műveltségéről és pénzügy-elméleti tájékozottságáról, II. részében a *pénzügyi alkotmányjoggal* foglalkozik. Az államháztartás alakíthatóságának ismert kérdései kerülnek itt tárgyalás alá hazánk közzjoga szempontjából. Tehát a költségvetési jog és a zárószámadási jog ismeretése teszi ki ennek a szépen megírt résznek a derékanyagát. A könyv III., az eddigieknél jóval terjedelmesebb része *Pénzügyi vagyjonjog* címen a *pénzügyi dologi* és a *pénzügyi kötelmi jog* tételes jogi anyagát nyújtja az olvasónak. A „pénzügyi dologi jog“ címszó alatt a szerző a kincstári zálogjog különböző fajairól, a jogügyleti (egyességi) zálogjogról, a végrehajtás folyamán szerzett zálogjogról és a törvényes zálogjogról beszél. A „pénzügyi kötelmi jog“ címszó alatt pedig a magyar államháztartásban szereplő köztartozások különböző fajainak a kimerítő rendszerét nyújtja. Itt ismerteti egyenes adóinkat, az illetékeket, a forgalmi adókat, a fogyasztási adókat és a jövedékeket. A köztartozásoknak ez a kötelmi-jogszerű beállítása újszerű és szokatlan a pénzügyi jogtudományban. A köztartozásokat közjogi természetű kötelezettség és nem magánjogi jellegű kötelmi viszony folyományának szoktuk tekinteni. De ha ez a beállítás, ahogy a szerző a köztartozásokat kötelmi jogi alapon magyarázza, nem járul is hozzá azoknak az ismereteknek az elmélyítéséhez, melyeket a könyv az olvasónak nyújtani kíván, bizonyos, hogy nem is nehezíti meg ezeknek az ismereteknek a megszerzését. A könyv nemcsak az egyenes adókat, az illetékeket és a forgalmi adókat, hanem a fogyasztási adókat és a jövedékeket is rendkívül világosan, könnyen érthetően, nagyon ügyesen rövidre fogva, de tárgyilagossággal mégis kimerítően ismerteti. A könyv IV. része *Pénzügyi közgazgatási jog* címen az adó- és illetékgazgatással, meg a jogorvoslati el-

járással — a szerző ezt is igazgatásnak nevezi — foglalkozik, nem kevésbé lőkéletes módon, mint ahogy a szerző a megelőző részben a magyar pénzügyi jog anyagi részét tárgyalta. Az V. rész a *Pénzügyi büntetőjog* alapelveit nyújtja, míg a VI. rész körülbelül ugyanekkorra terjedelemben *Pénzügyi nemzetközi jog* címen a magyar pénzügyi élet nemzetközi vonatkozásait ismerteti. Szó van itt különösen a kereskedelmi szerződésekről, a kettős adóztatás kérdéséről és az adóügyi jogsegélyegyezményekről.

Ha valamit ezen a jeles munkán kifogásolhatnánk, úgy ez csak az lehet, hogy 1936-ban jelent meg, újabb kiadás nem készült belőle, és így a benne tárgyalt joganyag tekintetében némileg elavult. A magántanári képesítés szempontjából azonban a könyv tudományos jellegét kell néznünk, és ezen nem ront semmit az, hogy a munka nem nyújtja az olvasónak mindenütt a legújabb joganyagot.

A szerző most ismertetett rendszeres pénzügyi jogán kívül még egy pénzügyi jogi kézikönyvvel gazdagította a szakma irodalmát. Ez a fenti felsorolásban 9. szám alatt említett *Az adójog kézikönyve* című munka, melynek első kiadása 1933-ban jelent meg, második kiadása 1941-ből kell. A XII + 844 oldal terjedelmű vaskos kötet a magyar egyenesadókat ismerleti olyan módon, hogy a könyvet a gyakorlati élet a maga céljainak megfelelően kényelmesen használhassa. Jeles összeállítás ez is, melyet különösen a nagyon ügyesen készített „Jogszabálymutató” és a nem kevés fáradsággal összeállított, igen bő betűsoros tárgymutató tesz igen jól használhatóvá.

Külön érdemel említést és dícséretet a folyamodónak *Adalékok a magyar közületi pénzügyek irodalmához* című, 1935-ben megjelent, a fenti felsorolásban 6. szám alatt említett bibliográfiai munkája. A szerző nagy szorgalommal állította benne össze a magyar és a külföldön megjelent magyar vonatkozású pénzügyi jogi és pénzügytani munkák jegyzékét.

Tekintetes Kar! Ennyiben számoltam be dr. Takács György magántanári képesítés iránt benyújtott kérvénye kapcsán a kérvényhez mellékelt irodalmi termékek jelentőségéről. Ismerem a folyamodó úrnak még más munkáit is. Így *A kartellközigazgatás pénzügyi és gazdasági vonatkozásai* és *A mozgóképszínházak közterhei* címűeket. De ezek nincsenek a kérvényhez mellékelve. Éppen ezért nem szólok róluk közelebbről. Csak annyit említek meg velük kapcsolatban, hogy ezek sem csökkentik azt a megbecsülést, amelyet az eddig részletesebben ismertetett munkák alapján a folyamodó tudományos egyénisége iránt éreznünk kell.

Meg vagyok róla győződve, hogy dr. Takács György úrnak Karunk nem közönséges tudású és tehetségű munkatársat kapna. Éppen ezért tisztelettel javaslom, hogy a tekintetes Kar őt a magántanári minősültséget megszerzendő további, előírt cselekményre bocsássa. De egyben javaslom azt is, hogy ez a folyamodó úr széleskörű és igen értékes irodalmi munkásságára, magasabb korára és éppen a pénzügyi közigazgatásban elfoglalt előkelő állására tekintettel, de egyben különös elismerésképen jelentős tudományos egyénisége iránt is, kitüntető módon, vagyis a colloquium elengedésével történjék. Méltóztassék a felhozott indokok alapján dr. Takács György urat mindjárt a magántanári próbaelőadásra bocsátani.

A tekintetes Karnak
Budapesten, 1945 október hó 29.

alázatos szolgálja

Navratil Ákos

egyetemi ny. r. tanár,
mint I. bíráló.